

TREDECIMA CONTROVERSIA GENERALIS

DE GRATIA

GENERI HUMANO

IN PRIMO PARENTE COLLATA

UNICA LIBRO EXPLICATA

DE GRATIA PRIMI HOMINIS

LIBER UNICUS

CAPUT PRIMUM.

Proponitur controversia, fuerit necne primus homo cum dono aliquo supernaturali conditus.

Cum in hac postrema nostri operis parte de gratia humano generi in primo nostro parente collata, deque ejus gratiae per peccatum ejusdem primi hominis amissione; ac demum de gratia per Jesum Christum Dominum nostrum reparatione propositum nobis sit (Deo bene juvante) disserere: ratio ordinis postulat, ut ab eo, quod primo loco positum est, disputandi principium faciamus.

Igitur de gratia primi hominis disputatur, ac de gratia triplici, videlicet de gratia animae, quae dicitur justitia originalis; de gratia corporis, id est, de corporis immortalitate; et de gratia loci, hoc est, de paradiso; ab ea quaestione ducemus exordium, quae natura ordine ceteras antecedit. Est autem ea quaestio: « Utrum primus homo cum dono aliquo supernaturali conditus fuerit. » In qua quaestione, ex uno eodemque principio Pelagiani, ac Lutherani in contrarias, pugnant quae sententias abierunt.

Pelagiani cuius, cum in primo homine nullum supernaturale donum, sed naturales tantum facultates agnoscerent, et simul animadvertenter, nihil in homine nunc desiderari, quod ad naturam humanam constituendam requiratur, in eam sententiam venerunt, ut existimarent per Adami peccatum nihil omnino homines perdidisse, talemque nunc

quoque humanam esse naturam, qualem initio primus homo de manu Conditoris acceperat.

Contra Lutherani cum pro comperto habeant, hominem per lapsum primi parentis factum esse deteriorem, et cum nulla supernaturalia dona (in quo cum Pelagianis conveniunt) in primo homine fuisse contendunt, eo venire compulsi sunt, ut dicant aliquid naturale, quale in primis est liberum arbitrium, natura hominis nunc deesse.

Porro Catholici Doctores, qui multis supernaturalibus donis primum nostrum parentem initio creationis ornatum fuisse non dubitant, duos illos errores sine ulla difficultate declinant. Docent enim per Adae peccatum totum hominem vere deteriorem esse factum; et tamen nec liberum arbitrium, neque alia naturalia dona, sed solum supernaturalia perdidisse.

Erroris Pelagianorum testis est S. Augustinus, qui tum in lib. de heres. cap. 88. tum apertius in epistola 106. ad Paulinum scribit, schisisse Pelagianos talem omnino conditum fuisse primum hominem, quales nunc ceteros homines nasci videmus; nasci autem nunc homines sine ullis supernaturalibus donis extra controversiam est.

In eodem principio cum Pelagianis convenire Lutheranos, ceterosque hujus temporis hereticos facile demonstrabimus. Joannes enim Calvinus in i. lib. Institut. cap. 15. §. 8. describens primi hominis conditionem, nullam mentionem facit supernaturalium donorum, in eoque ponit discrimen inter naturam humanam, qualis initio fuit, et qualis nunc est, quod initio habuerit liberum arbitrium, nunc eo careat. « Ergo, inquit, animam hominis Deus mente instruxit, qua

bonum a malo, justum ab injusto discerneret; ac quid sequendum, vel fugiendum sit, præeunte rationis luce, videret. Huic adjuvit voluntatem, penes quam est electio. His præclaris dotibus excellit prima hominis conditio. » Et paulo post: « In hac integritate libero arbitrio pollebat homo, quo, si vellet, adipisci posset vitam æternam. »

Hanc autem integritatem fuisse primo homini naturalem, declarat idem Calvinus in verbis sequentibus, ubi describit ejusdem primi hominis lapsum: « Hinc tanta, inquit, Philosophis objecta caligo, quod in ruina ædificium, et in dissipatione aptas juncturas quærebant. Principium illud tenebant, non fore hominem rationale animal, nisi inesset libera boni et mali electio. Veniebat etiam illis in mentem, alioqui tolli discrimen inter virtutes et vitia; nisi proprio consilio vitam homo institueret. Probe quidem hæcenus, si nulla fuisset in homine mutatio, quæ dum ipsos latuit, nihil mirum si cælum terræ miscerent; qui vero Christi se discipuli esse professi, in homine perditio, et in spirituale exitium demerso, liberum arbitrium adhuc quærant, inter philosophorum placita, et celestem doctrinam partiendo plane desipiunt, ut nec cælum, nec terram attingant. » Quibus verbis dum fatetur Calvinus recte a philosophis indicatum esse non fore hominem rationale animal, nisi inesset libera boni et mali electio, satis aperte significat, ad naturam hominis pertinere, ut insit in eo libertas arbitrii, quemadmodum ad naturam ejusdem hominis pertinet, ut sit animal rationale. Quare cum mutationem, quæ per peccatum facta est, Calvinus in liberi arbitrii amissione constituat, efficitur, ut integritatem illam, in qua primus homo conditus fuit, omnino naturalem fuisse Calvinus affirmet.

Sed multo adhuc apertius Martinus Lutherus rem eandem asseruit in comment. ad 3. cap. Genes. Dissrens enim de originali justitia primi hominis, ita concludit: « Quare statuamus justitiam non fuisse quoddam donum, quod ab extra accederet, separatam a natura hominis, sed fuisse vere naturalem, ut natura Adæ esset diligere Deum, credere Deo, agnoscere Deum, hæc tam naturalia fuere in Adamo, quam naturale est, quod oculi lumen recipiunt. » Et infra: « Porro, inquit, hæc probant, originalem justitiam esse de natura hominis, ea autem per peccatum amissa non mansisse integra naturalia, ut Scholastici delirant. »

Neque opus erit in aliorum hæreticorum sententiis referendis laborare, tum quod Lutherum, vel Calvinum pene omnes summis doctoribus habeant, tum etiam quoniam quotquot sunt ab Ecclesia Catholica ob Lutheri dogmata separati, lucram illam carnis ac spiritus, quam omnes experimus, vere propriæque peccatum esse definiunt, quamvis homo sit justus, et concupiscentiæ motibus strenue repugnet.

Ex eo vero id sequitur, ut non potuerit homo ex eorum sententia talis initio conditi, qualis nunc nascitur; quia videlicet semper ac necessario ex ipsa sui institutione peccaret, ac per hoc ejus peccata in auctorem naturæ Deum refunderebantur. Originalis igitur justitia, quæ rebellionem illam carnis coercerat, ex adversariorum sententia, ad naturalem hominis constitutionem, non ad dona supernaturalia pertinebat. Huc etiam referri debent articuli quidam ante paucos annos a duobus summis Pontificibus damnati, Pio V. et Gregorio XIII. Sic enim habet art. 21: « Humanæ naturæ sublimatio, et exaltatio in consortium divinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis, ac proinde naturalis dicenda est, non ad supernaturalis. » Et art. 26. ita se habet: « Integritas primæ conditionis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio. »

CAPUT XII.

Hominem non esse initio conditum, qualis nunc nascitur, sed multo feliciorum.

Nunc adversus contrarios illos errores, quatuor propositiones adferre, ac probare decrevimus.

Prima propositio. Homo non fuit creatus qualis nunc nascitur, pronus ad malum, infirmus, ignorans; sed rectus, justus, sapiens, sine concupiscentia, et difficultate, quam ipsi in nobis assidue experimus.

Secunda. Primus homo non quamlibet animi rectitudinem, sed ipsam etiam gratiam gratum facientem in creatione accepit.

Tertia. Primus homo justitia originali, et habitu gratiæ gratum facientis ornatus, non eguit auxilio illo speciali, quo excitaretur ad bene operandum, vel ad vitanda peccata.

Quarta. Integritas illa, cum qua primus homo conditus fuit, et sine qua post ejus lapsum homines omnes nascuntur, non fuit naturalis ejus conditio, sed supernaturalis evectio.

Prima igitur propositio, quæ adversus Pelagianorum errorem pugnat, ex divinis litteris satis aperte colligitur. Nam quod legitur in 1. cap. Genesios: *Creavit Deus hominem ad imaginem et similitudinem suam* (1), communis expositio Patrum, ita accipiendum esse docet, ut imago ad naturam intelligentiæ, et voluntatis, similitudo ad sapientiam et justitiam referatur. Ex quo sequitur, ut primus homo non solum naturam in creatione accepit, cum qua nunc etiam homines nasci videmus, sed etiam ornamenta quadam sapientiæ, et justitiæ, quibus sine dubitatione caremus. Sed Patrum sententiæ audiamus.

S. Irenæus lib. v. adversus hæreses, cap. 6: « Si defuerit, inquit, animæ spiritus, animalis est vere, qui est talis, et carnalis dicitur imperfectus erit, imaginem habens in pselmate, similitudinem vero non assumens per Spiritum. »

S. Cyprianus in serm. de bono patientiæ, non procul ab initio: « Sic, inquit, perfectos dixit fieri filios Dei, sic consummari ostendit, et docuit, cœlesti nativitate reparatos, si patientia Dei Patris maneat in nobis, si similitudo divina, quam peccato Adam perdidit, manifestetur, et luceat in actibus nostris. »

S. Ambrosius in lib. de dignitate conditionis humanæ, cap. 2, docet, imaginem Dei sitam esse in natura trium facultatum animæ rationalis, memoriæ, intelligentiæ, voluntatis. Deinde cap. 3. docet, similitudinem in justitia, et probitate consistere: « Quas virtutes, inquit, quanto plus quisque in se ipse habet, tanto propius est Deo, et majorem sui conditoris similitudinem gerit. »

S. Basiliius homil. 10. Examer. quærit cur Moses cum dixit: *Faciemus hominem ad imaginem, et similitudinem nostram*, adjungat continuo: *Creavit Deus hominem ad imaginem suam*, et nihil dicat de similitudine. Respondet hujus rei causam esse, quoniam imago, quæ est ipsa natura mentis, et voluntatis a solo Deo fieri potuit: similitudo autem, quæ in virtute, et probitate consistit, a nobis

quoque, Deo juvante, perficitur. Ac inter alia de differentiâ imaginis, et similitudinis ita loquitur: *Per imaginem animæ impressam meæ, obtinui rationis usum: verum Christianus effectus, utique similis efficitur Deo.* »

S. Hieronymus in commentar. ad cap. 28. Ezechielis, explicans illud: *Tu signaculum similitudinis*: « Et notandum, inquit, quod imago tunc facta sit tantum, similitudo in Baptismate compleatur. » Quæ verba uno sic accipienda sunt, quasi in ipsa creatione non acceperimus in primo nostro parente similitudinem Dei. Id enim contrarium esset Scripturæ, quæ dicit, *ad similitudinem Dei creavit illum*, Genes. v. et ipsius etiam Hieronymi sententiæ repugnaret, qui paulo superius dixerat hominem per Christum recipere similitudinem, quam vitio suo ante perdidit. Itaque in verbis citatis significare voluit, nos ex prima creatione imaginem solum habere, quæ, ut ipse idem docet in epistola ad Damasum de filio prodigo, in natura liberi arbitrii potissimum sita est, similitudinem autem non ex prima creatione, sed ex Baptismi regeneratione percipere. Nam tametsi Adam initio illam habuerat, tamen peccando, et sibi, et nobis amiserat.

S. Joannes Chrysostomus homil. 9. in Genesios: « Sicut, inquit, imaginem dixit ob principatus rationem, ita et similitudinem, ut pro viribus humanis similes fiamus Deo, mansuetudine, inquam, et lenitate, et virtutibus Deo similes efficiamur, quod et Christus dicit: *Similes estote Patri vestro, qui in cœlis est.* »

S. Augustinus in lib. contra Adimantum, cap. 5: « Filii, inquit, Dei sunt homines renovati ad ejus imaginem, et similes facti usque ad dilectionem inimici. » Quo loco S. Augustinus similitudinem in virtute ponit. Dicit vero hominem renovari ad imaginem, non quod imago perierit, sed quia difformata per peccatum, et obscurata fuerat amissa perfectione, quæ illi ex virtutibus accedebat; quam perfectionem imaginis, similitudinem appellamus.

Eucherius lib. 1. in Genesios: « Inter similitudinem, inquit, et imaginem hoc interest. Imago Dei, omnium; similitudo, paucorum. Ille namque imago ab excellentia divinæ similitudinis distat, quod imago Dei anima peccatrix esse non desinit: ad Dei autem

(1) Gen. 1. 27.

similitudinem, nisi anima sancta fuerit, non pervenit, quia illa anima creata est per naturam, hæc dabitur conformari per gratiam.

S. Joannes Damascenus lib. II. de fide orthodoxa, cap. 12: «His, inquit, verbis, ad imaginem, vis intelligendi, arbitriique libertas significatur: His autem, ad similitudinem, virtutis quoad ejus fieri potest, expressa similitudo.»

S. Bernardus serm. 1 de Annuntiatione: «Ad imaginem, inquit, et similitudinem Dei factus est homo: in imagine, arbitrii libertatem; virtutes, habens in similitudine. Et similitudo quidem perit; verumtamen in imagine pertransit homo. Imago siquidem in gehenna uri poterit, non exuri; ardere, sed non deleri. Similitudo non sic, sed aut manet in bono, aut si peccaverit anima, mutatur miserabiliter jumentis insipientibus similitudo.» Similia habet idem auctor in tractatu de gratia, et libero arbitrio.

Ex his igitur tot Patrum testimoniis cogimur admittere non esse omnino idem imaginem, et similitudinem, sed imaginem ad naturam, similitudinem ad virtutes pertinere: proinde Adamum peccando non imaginem Dei, sed similitudinem perdidisse, et quia nunc homines nascuntur Adamo similes in eo quod erat, cum filios gigneret post peccatum, non in eo quod fuerat ante peccatum: propterea recte concludimus, non fuisse primum hominem creatum quales nunc homines nascuntur, sed conditionis longe melioris, et felicioris.

Deinde Genes. II, legimus de primis nostris parentibus: *Erant autem ambo nudi, et non erubescabant* (1). Hujus rei causam Patres assignant, quod primi nostri parentes ante peccatum carerent pudenda illa rebellionem membrorum, ob quam nunc erubescimus, si nudi conspiciamur.

S. Augustinus lib. XIV. de civit. Dei, cap. 17: «Sicut, inquit, scriptum est, Nudi erant, et non confundebantur: non quod eis sua nuditas esset incognita, sed turpis nuditas nondum erat quia nondum libido membra illa præter arbitrium commovebat: nondum ad hominis inobedientiam redarguendam sua inobedientia eorum quodam modo testimonium perhibebat.»

S. Bernardus serm. 1. de Annuntiatione:

«Nonne, inquit, contrariam legem invenerant in membris suis, quos de novo pudere cooperat nuditatis?» Neque his dissimilia scribit Chrysostomus, Eucherius, Rupertus et alii in commentario II. cap. lib. Genesios, Gregorius Nazianzenus orat. 2. de Pascha, et Cyrillus Alexandrinus lib. III. in Julianum. Huc etiam pertinet illud Apostoli Roman. VII: *Jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum* (2). Vocat enim peccatum rebellionem carnis, quia ex peccato nata fuerat. Ex quo sequitur ut Adam ante peccatum rebellionem illa carerit, sine qua nullus jam hominum nascitur. Præterea, *Creavit Deus initio hominem rectum, ut legitur Eccles. VII, et secundum se vestivit illum virtute*, Eccl. XVII. (3). Nunc autem *sumus natura filii iræ*, ut ait Apostolus ad Ephes. II. (4), non igitur tales nunc nascimur, qualis initio primus homo conditus fuerat.

Adhæc, *Fecit Deus hominem inextinguibilem*, Sapient. II, et ideo ad præcepti custodiam, poenam illam comminatus fuerat: *Quacunque die comederis, morte morieris*, Genes. II. (5). Quare cum nunc ex ipso ortu mortis debitum circumferamus, neque ullus sit, qui mortis imperium effugeret, certe sequitur longe deterioris conditionis esse hominum propagationem, quam fuerit prima creatio.

Denique plane felicem fuisse vitam duorum illorum hominum, qui paradisi voluptatis ante peccatum securi incolabant, breviter indicat Scriptura divina in II. cap. lib. Genes. quod paulo fusiis his verbis explicat S. Augustinus lib. XIV. de civit. Dei, c. 10: «Quid, inquit, timere vel dolere poterant illi homines in tantorum affluentia honorum, ubi nec mors metuebatur, nec ulla corporis mala valebant, nec aberat quidquam, quod bona voluntas adipisceretur, nec inerat, quod carnis, animæque hominis feliciter viventis offenderet?» Et infra: «Quam felices erant primi homines, et nullis agitantur perturbationibus animorum; nullis corporum lædebantur incommodis: tam felix universa societas esset humana, si nec illi malum, quod in posteris trajicerent, nec quisquam ex eorum stirpe iniquitatem committeret, quæ damnationem reciperet.»

Vide copiosorem descriptionem felicitatis primorum hominum apud Prosperum in II. lib. de vita contemplativa, cap. 18. At nunc tantam experimur omnes corporis, animique miseriam, ut Apostolus exclamet Roman. VII: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Et ante eum Ecclesiasticus, c. XL: *Grave jugum super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulture in matrem omnium.* Et Job adhuc antiquior: *Homo*, inquit cap. XIV, *natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseris, qui quasi flos egreditur, et conteritur, et fugit velut umbra, et nunquam in eodem statu permanet* (1). Vide plura de hac re in tertio libro de peccato originali, ubi disserimus de poena, et consequentibus malis peccati originali.

CAPUT III.

Primum hominem gratiam gratum facientem in creatione accepisse.

Sequitur nunc altera propositio: «Primus homo non quamlibet animi rectitudinem, sed ipsam etiam gratiam gratum facientem in creatione accepit.» Non desunt quidem theologî, qui justitiam originalem primo parenti in creatione concessam separent a gratia gratum faciente, ac doceant accepisse Adamum initio habitum quemdam, qui partem inferiorem superiori subjiceret, non tamen accepisse gratiam illam gratum facientem, quæ filios et amicos Dei efficit, quaque ad vitam æternam promerendam necessaria est. In qua sententia videtur fuisse Petrus Lombard. in II. lib. Sentent. dist. 24. et qui cum sequitur, Joan. Scotus, et alia quidam. Nos Albert. Magnus in comment. ejusdem distinct. et S. Thom. I. par. quest. 95. art. 1. et alios sequimur, qui justitiam originalem cum gratia gratum faciente illa conjungunt, ut obedientia partis inferioris ad superiorem, a gratia gratum faciente, quæ partem superiorem Deo obsequentem reddebat, veluti a fonte, et radice dependeat; sive autem gratia gratum faciens dicenda sit pars originalis justitiæ, sive tantum radix, et causa, non multum referre videtur. Quare id solum probare aggrediemur, primum pa-

rentem nostrum cum gratia gratum faciente conditum fuisse.

Ac primum divine litteræ satis aperte hoc indicant, cum dicunt, nos per Christum renovari ad eam justitiam, in qua initio conditi sumus: *Renovamini*, inquit Apostolus ad Ephes. IV, *Spiritu mentis vestræ, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, et sanctitate veritatis* (2). Qui renovari jubetur, fuit aliquando novus; quod si renovatio consistit in eo, ut induamus hominem Christo similem, creatum secundum Deum, in justitia, et sanctitate veritatis, fuimus igitur aliquando, videlicet in primo nostro parente, homines novi, conditi secundum Deum in justitia, et sanctitate veritatis. Dicit autem B. Paulus: *Renovamini spiritu mentis vestræ*, tum ut intelligamus in Adamo non solum carnem, sed etiam mentem nostram fuisse vitiatam per amissionem gratiæ; tum quia non renovamur in hoc mundo ad eam innocentiam, quæ fuit in carne primi hominis, sed solum ad eam quæ fuit in mente, expectantes interim redemptionem corporis nostri, ut idem Apostolus ait ad Roman. VIII.

Similis locus est in epist. ad Coloss. cap. III: *Nolite*, inquit B. Paulus, *mentiri invicem, exponentes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, secundum imaginem ejus, qui creavit illum* (3). Homo qui renovatur in agnitionem secundum imaginem Dei, ad quam initio conditus fuerat, animus noster est, qui per Christi gratiam quotidie proficit in agnitione Dei, et sanctitate, ac justitia, et eo modo renovatur in eo divina imago, quæ per peccatum obscurata fuerat. Ex quo sequitur ut ante vetustatem, et obscuracionem istam, fuerit in homine agnitio Dei, et sanctitas, atque adeo nova, et splendidissima Dei imago. Neque absurdum est locus ille ex posteriore epistola ad Corinth. cap. IV: *Sed licet is, qui foris est, noster homo corrumpitur: tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem* (4).

Præter hæc testimonia Scripturæ divinæ habemus testimonium concilii II Arausiacani, can. 19. in hæc verba: «Natura humana etiamsi in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsam creatore suo non adjuvante, servaret: unde cum sine gratia Dei salutem non possit custodire, quam accepit, quomodo sine Dei gratia po-

(1) Gen. II, 25. — (2) Rom. VII, 20. — (3) Eccl. VII, 30; XVII, 2. — (4) Eph. II, 3. — (5) Sup. II, 23; Gen. II, 47.

(1) Rom. VII, 24; Eccl. XL, 1; Job. XIV, 1. — (2) Eph. IV, 23. — (3) Col. III, 9. — (4) II Corin. IV, 46.

terit reparare quod perdidit? » Ex quo loco colligimus, nos, cum per Christi gratiam justificamur, id reparare, quod in Adamo perdidimus: reparamus autem gratiam gratum facientem, quae filii Dei per adoptionem efficitur; hanc igitur gratiam perdidimus in Adamo.

Concilium Tridentinum sess. 5. in decret. de peccato originis, sic ait: « Si quis non confitetur primum hominem Adam, cum mandatum Dei in paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem, et iustitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse etc. anathema sit. » Et paulo infra: « Si quis Adæ prævaricationem sibi soli, et non ejus propagini asserit nocuisse, et acceptam a Deo sanctitatem, et iustitiam, quam perdidit, sibi soli, et non nobis etiam eum perdidisse etc. anathema sit. » Fuit igitur Adam in paradiso non solum justus, sed etiam sanctus: sanctos autem non facit, nisi Spiritus sanctus per gratiam inhabitans corda hominum, ut S. Basilius docet in lib. de Spiritu sancto ad Amphilochoium, cap. 16. Quare habuit Adam in paradiso Spiritum sanctum inhabitantem. Accedant nunc testimonia veterum Patrum.

S. Irenæus lib. III. contra hæreses, cap. 37. Adamum ita loquentem inducit: « Quoniam eam, quam habui a Spiritu sanctitatis, stolam amisi per inobedientiam etc. » Et in eodem lib. cap. 20. ante dixerat: « Ut quod perdidimus in Adam, in Christo Jesu recuperemus. » Stola sanctitatis a Spiritu sancto accepta non videtur aliud significare posse, nisi gratiam, quæ infunditur in cordibus per Spiritum sanctum. Præsertim cum hæc sit sanctitas, quam per Christum recuperamus Et Irenæo teste, id recuperamus per Christum, quod perdidimus in Adamo.

S. Cyprianus serm. 3. qui est de bono patientia: « Adam, inquit, contra præceptum cælesti cibi lethalis impatiens in mortem cecidit, nec acceptam divinitus gratiam patientia custode servavit. » Idem in epist. ad Pompeium exponit illa verba Genesios: *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ* (1), de gratia Spiritus sancti, a Deo in animam primi parentis infusa. Quemadmodum etiam ante ipsum eundem locum exposuerat S. Irenæus lib. v. contra hæreses.

S. Basilius homil. in Psalm. LVIII. explicans illud: *Homo cum in honore esset, etc.*: « Insufflavit, inquit, in faciem, hoc est, propria

gratie partem aliquam homini immisit, ut per simile simile cognoscat. » Idem in lib. de Spiritu sancto ad Amphilochoium, cap. 13: « Per Spiritum sanctum, inquit, contingit restitutio in paradisi, reditus in adoptionem filiorum etc. » Fuimus igitur ante peccatum Adæ (S. Basilio teste) filii Dei per adoptionem. Et homil. Quod Deus non sit auctor malorum, de Adamo sic loquitur: « Quod vero erat ei præcipuum bonum? assessio Dei, et conjunctio per dilectionem etc. » Vide totum hunc locum.

S. Ambrosius lib. VI. Examer. cap. 7. ubi cum multa dixisset de imagine gratiæ, ac inter cætera docuisset secundum hanc imaginem animam nitere gratia virtutum, et luce pietatis, sapientiæ atque justitiæ, subjungit: « Secundum hanc imaginem Adam ante peccatum, sed ubi lapsus est, deposuit imaginem cælestis, sumpsit terrestri effigiem. » Idem lib. VII. in Luc. cap. 47. explicans parabolas Samaritani: « Qui sunt, inquit, hi latrones, nisi angeli noctis, et tenebrarum? Hi ante despoliant, quæ accepimus indumenta spiritum, et carnem, spiritum propter gratiam, et ut cum Deo maneret, ac benefactorem glorificaret.

S. Joannes Chrysostomus homil. 16. in Genes: « Videns igitur, inquit, super terram angelum terrestrem, et invidia tabescens demon malorum auctor, magna usus est machinatione, ut et hominem gratia Dei privare, et ingratum factum tantis bonis per divinam bonitatem ipsi concessis nudare posset. »

S. Augustinus lib. de correptione et gratia, cap. 11: « Quid ergo? Adam non habuit Dei gratiam? imo vero habuit magnam, sed disparem. » Et infra: « Nec ipsum Deus esse voluit sine sua gratia, quem reliquit in ejus libero arbitrio. » Et lib. XI. de Genes. cap. 31. et lib. XIII. de civit. Dei, cap. 13: « Mox, inquit, ut præceptum transgressi sunt, intrinsecus gratia deserente omnino nudati in sua membra oculos iniecerunt. » Quod au-

tem idem S. Augustinus scribit libro de correptione et gratia, cap. 10, sic Deum condidisse Angelos, et primum hominem, ut prius in eis ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset sua gratiæ beneficium, justitiæque judicium, non significat, Angelos, et primum hominem initio, sine gratia Dei fuisse (contrarium enim habetur cap. seq.), sed sensus eorum verborum est, primum voluisse Deum ostendi in Angelis, et Adamo quid posset liberum arbitrium, gratia quidem adjectum, sed in gratia non confirmatum: deinde quid posset gratiæ beneficium in iis, qui confirmantur in bono per beatitudinem: quidve justitiæ judicium in obstinatis, atque ad inferos condemnatis.

S. Cyrillus lib. II. in Joannem, cap. 3: « Fuit, inquit, Adam in Paradiso, quousque gratiam creatoris Spiritu sancto inhabitante servavit. » Vide eundem lib. I. cap. 15. lib. XI. cap. 25. lib. XII. cap. 56. et in lib. de adoratione in spiritu ante medium.

S. Leo P. ap. serm. I. de jejunio decimi mensis: « Ad quam, inquit, quotidie nos utique reparat gratia Salvatoris, dum quod cecidit in Adam primo, erigitur in secundo. »

S. Gregorius lib. V. epist. 14. et lib. VI. epist. 31. affirmat animam Adæ statim atque peccavit mortuam esse, nimirum privatione gratiæ. Sic enim ipse se declarat, cum ait: « Non est ejus anima ita mortua, ut non esset, sed ut beata non esset. » Intelligit autem de beatitudine inchoata per gratiam, non consummata per gloriam; nam subjungit continuo: « Qui tamen Adam postmodum per penitentiam ad vitam rediit. » Ubi idem significat per vitam, quod paulo ante per beatitudinem: neque dubitari potest, quin post penitentiam fuerit Adam beatus beatitudine gratiæ, non gloriæ. Quod idem colligimus ex verbis superioribus, ubi S. Gregorius dicit, nos mortuos esse cum Adamo, et nunc quidem per Christum liberari a morte anime, postmodum autem liberandos etiam esse a morte corporis.

Ex his intelligi potest, auctorem Quaestionum novi, ac veteris testamenti non solum non esse S. Augustinum, ut in titulo ejus libri scribitur, sed neque esse hominem Catholicum, tametsi S. Thomas in 1. par. quest. 95. art. 1. ad 2. pie eum interpretari conetur. Nam is auctor in quest. 123. diser-

tis verbis refellit eos, qui dicunt Adamum accepisse Spiritum sanctum, et filium Dei fuisse per adoptionem, et eam adoptionem, per ipsius Adami inobedientiam perditam, nos per Christi obedientiam, ac merita recuperare. Quæ sententia non est, ut ille auctor dicit, Patrum quorundam simplicium, sed Patrum doctissimorum, cum Græcorum, tum Latinorum, et ex Apostolo, ut supra ostendimus, satis aperte colligitur. Neque in hac re solum auctor ille errasse convincitur, sed in aliis etiam plurimis. Siquidem qu. 2. scribit. mundum a Deo conditum ob diaboli presumptionem, quaest. 21. scribit fornicationem non esse creatam ad imaginem Dei, quaest. 43. scribit Jephthæ nullum habere justitiæ testimonium, cum tamen habeat tam præclarum apud Apostolum ad Hebræos XI; quaest. 109. scribit, Melchisedech esse Spiritum sanctum, et sacerdotem, non tamen summum. Quam sententiam reprehendit S. Hieronymus in epistola ad Evagrium de Melchisedech, ubi admonet auctorem ejus operis, in quo asseritur Melchisedech esse Spiritum sanctum, esse imperitum scientia, et sermone. Est autem valde probabile hunc ipsum, de quo agimus, illum esse, quem S. Hieronymus reprehendit. Fuit enim hic auctor paulo antiquior S. Hieronymo, quippe, qui quaest. 44. testatur, fluxisse ab exordio Hierosolymæ usque ad sua tempora annos circiter trecentos: et vere imperitum se prodit scientia, et sermone.

At non sine testimonio Scripturæ affirmat auctor ille, Adamum Spiritu sancto caruisse, Scribit enim Apostolus in epistola priore ad Corinth. cap. XV: *Primum hominem, id est, Adamum, factum in animam viventem; secundum, id est, Christum, in spiritum vivificantem* (1). Respondeo, Apostolum eo loco conferre corpus recens formatum Adami, quod animale erat, ciboque ac potu, ut sustentaretur egebat, cum corpore Christi glorioso post resurrectionem, quod spirituale dici poterat, cum nec fami, nec siti, nec ulli corporali necessitati, aut indigentia subjaceret. Dissertit enim eo loco B. Paulus de resurrectione corporum, ac dicit prius esse corpus animale, deinde corpus spirituale, ac de corpore animali exponit illa verba Genesios: *Factus est homo in animam viventem, de corpore spirituali, adjungit ipse, secundus homo factus est in spiritum vivificantem*.

(1) Gen. II, 7.

(1) I Corin. XV, 45.

tem. Et hæc est expositio Chrysostomi, Theophylacti, Ambrosii, Anselmi, Thomæ, et aliorum in commentario ejus loci, et S. Augustini in epist. 146. et lib. xiii. de civitate Dei, cap. 2. et 23. quamvis autem corpus Adami in paradiso animale fuerit, potuit tamen animus ejus spiritualis esse, ut revera fuit per Spiritum sanctum in ejus pectore habitantem.

CAPUT IV.

Non eguisse primum hominem in statu innocentie auxilio speciali, quo excitaretur ad bene operandum, vel ad vitanda peccata.

Ut melius intelligatur qualis fuerit gratia primi hominis in statu innocentie, sit propositio tertia. « Primum homo, justitia originali, et habitu gratie gratum faciens ornatus, non eguit auxilio speciali, quo excitaretur ad bene operandum, vel ad vitanda peccata. » Hæc propositio sic explicatur.

Quatuor dona Dei possunt in homine considerari. Primum est habitus gratie naturam perficiens, ut pars inferior superiori, et superior Deo subjecta maneat. Secundum conservatio ejus habitus, est enim commune omnibus rebus creatis, ut permanere non possint, nisi Deo eas perpetuo conservante. Tertium cooperatio Dei cum homine per auxilium generale in operibus naturalibus, et speciale in supernaturalibus. Neque enim possunt secundæ causæ operari, nisi cooperante cum eis prima causa. Quartum est motio quedam Dei per auxilium excitans, quæ facit hominem ut prioribus donis. Priora enim tria dona, non præstant homini, ut operetur, sed tantum ut possit operari, si velit: quartum autem donum facit hominem velle, et operari. Id quod explicat S. Augustinus in libro de correptione et gratia, cap. 12. et libro xiv. de civitate Dei, cap. 27. per similitudinem alimentorum. Sicut enim qui præbet homini cibos, et relinquit in ejus arbitrio, ut comedat, si velit, non præstat ei, ut vivat, sed ut possit vivere, si velit; qui vero non solum alicui cibos præbet, sed etiam ipsos in os ejus infundit, is non tantum præstat posse vivere, sed etiam vivere: sic et Deus per habitum gratie infusum, et ejus habitus conservationem, et per hoc

quod promptus est ad cooperandum, dat homini posse bene operari si velit, non tamen dat velle; at speciali illa motione et excitatione uti faciens habitu gratia, dat velle, et operari.

Jam igitur primum homo habuit tria priora dona, quarto non eguit, neque illud habuit. Nos post lapsum ejus indigemus omnibus, et omnia de Dei benignitate per Christi merita oblinemus. Ratio hujus discriminis est, quia primum donum in Adamo non solum mentem subjiciebat Deo, sed etiam carnem spiritui, ut supra diximus, proinde non impediebatur, nec retardabatur Adam a bono opere, neque ad peccandum incitabatur per carnalem concupiscentiam: in nobis autem primum illud donum mentem subjicit Deo, sed non carnem spiritui, ideo propter carnales illecebras, quæ assidue vel incitant ad peccandum, vel a bono retardant, desidesque ac dormitantes effleunt egemus auxilio excitante, dirigente, ac protegente.

Hæc omnia ex doctrina S. Augustini confirmari possunt. Ac primum datum fuisse Adamo donum gratie, quod carnem spiritui, et spiritum Deo subjeceret ex multis testimoniis supra probavimus, et insigne est testimonium illud lib. iv. in Julian. cap. ult.: « Gratia Dei magna tibi erat, ubi terrenum, et animale corpus bestialem libidinem non habebat. »

Deinde indiguissimum secundo illo dono, quo conservationem primi boni diximus contineri, perspicuum est ex lib. viii. de Genes. ad litteram, cap. 12. ubi sic legitur: « Neque tale aliquid est homo factus, ut deserente eo, qui fecit, possit aliquid agere bene tanquam ex seipso etc. » Et ponit similitudinem: « Sicut, inquit, aer præsentem lumine non factus est lucidus, sed fit, quia si factus esset, non fieret, sed etiam absente lumine lucidus maneret. Sic homo Deo sibi præsentem illuminatur, absente autem continuo tenebratur, a quo non locorum intervallis, sed voluntatis aversione disceditur. »

Tertio autem dono, id est, cooperatione divina, sive auxilio adjuvante, præter gratiam habitualem, opus habuisse Adamum, indicat sanctus Augustinus illis verbis in lib. de natura, et gratia, cap. 26.: « Sicut oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere, sic homo etiam perfectissime justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere. » Neque subtilius

inquirendum est hoc loco, quomodo lux cooperetur oculo ad videndum. Si quidem S. Augustinus in eo solo similitudinem constituit, quod sicut oculus perfectissime sanus non potest cernere, nisi extrinsecus adjuvetur. Sic etiam homo plenissime justificatus, non potest bene vivere, nisi extrinsecus illi adsit cooperatio omnipotentis boni. Neque illud movere nos debet quod paulo ante a luce similitudinem duxerit Augustinus ad probandam conservationem, nunc ab eadem luce similitudinem petat ad probandam cooperationem. Nam variae sunt rerum earumdem proprietates, et ideo ab iisdem rebus variae similitudines trahuntur, prout materia, de qua disseritur, locus, tempus, occasio postulant. Sed habemus alia loca præter ea ad rem eandem comprobendam. In epist. 106.: « Natura humana, si in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsam creatore suo non adjuvante servaret. » Et in Enchiridio cap. 106.: « Et nisi peccatum in solo libero arbitrio erat constitutum, non tamen justitiæ retinendæ sufficiebat liberum arbitrium, nisi participatio bene immutabilis boni divinum adjutorium præberetur. » Et in lib. de correptione et gratia, cap. 11.: « Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem, in illa quippe eum non fecerat, qui fecerat rectum dederat adjutorium, sine quo in ea non posset permanere, illi si vellet etc. » Denique in lib. xiv. de civitate Dei, cap. 27.: « Cur non permitteret Deus, ut ab illo primus homo tentaretur; quandoquidem sic erat institutus, ut si de adjutorio Dei fideret, bonus homo malum Angelum non vinceret. Si autem creatorem, atque adjutorem Deum superbe sibi placendo desereret, vinceretur? »

Quarto dono, id est, auxilio excitante, et consuadente interius, non eguisse, atque ob id ille eo caruisse Adamum, facile potest intelligi cum primum ex illis verbis S. Augustini de correptione et gratia, cap. 11.: « Ille non opus habebat eo adjutorio, quod implorant isti cum dicunt, Video aliam legem in membris meis etc. » Deinde ex eo quod idem S. Augustinus dicit in lib. de bono perseverantia, cap. 7. ubi quaerit, an possit homo non peccare, id est, perseverare in bono, resistere lig omni tentationi, servare omnia mandata etc., et respondet: « Non est hoc in viribus liberi arbitrii, quales nunc sunt: fuerat in homine antequam caderet. » Et in lib. iii. contra Hipognost. circa principium: « Responde-

mus, inquit, neminem posse per se sibi, id est, per liberum arbitrium implere quod velit, recte dicimus, nisi protoplastum solum potuisse, cum voluntas liberi arbitrii fuisset sana ei ante culpam. » Et infra loquens de sanitate liberi arbitrii: « Ipsa, inquit, est prima gratia, qua primus homo stare potuisset, si mandata servare voluisset. »

In his locis S. Augustinus non significat fuisse in viribus liberi arbitrii ante lapsum Adæ, perseverare in bono sine ulla Dei gratia, id enim repugnat plurimis testimoniis paulo ante adductis: neque significat post lapsum Adæ non esse in viribus liberi arbitrii, adjuncta gratia Dei, perseverare in bono. Sed significat, fuisse in statu innocentie in viribus liberi arbitrii perseverare in bono, quia ipsa etiam gratia, sine qua perseverare non potuisset, erat in potestate liberi arbitrii. Nam gratia habitualis jam illi aderat, eaque uti poterat cum volebat; conservatio quoque gratie non deerat, nec defutura erat, nisi ipse sponte a Deo recedere voluisset. Cooperatio divina promptissima erat, sed in actu primo (ut sic loquar) illi assistens, non in actu secundo, nisi cum ipsi Adamo operari aliquid libuisset.

Dicitur autem post lapsum Adæ in viribus liberi nostri arbitrii non esse perseverare in bono, quia præter gratiam habitualem, conservationem, et cooperationem in actu primo, egenus ob naturæ corruptionem vocatione, et suasionem interna, quæ non est in nostra potestate, quamvis enim consentire vocationi sit in nostra potestate, tamen ipsum vocari, et præsertim sic vocari, ut Deus videt, nobis aptum, congruumque esse, ut vocationi non resistamus, sine dubio non est in nostra potestate. Sed de his plura suo loco dicemus. Illud hic satis est didicisse ex doctrina sancti Augustini, non eguisse Adamum ulla gratia præter eam, quæ illi semper aderat, quæque quodam modo in ejus erat potestate. Quocirca in lib. de correptione et gratia, cap. 12. et lib. xiv. de civitate Dei, cap. 27. comparat gratiam, et omnia auxilia concessa primo homini, cum alimentis, quibus utimur, si volumus, non utimur, si non volumus. Et in iisdem locis sæpius repetit, habuisse primum hominem, gratiam, quæ posset perseverare, si vellet; ut autem vellet, relictum fuisse in ejus libero arbitrio. Neque ab hac sententia dissentiunt theologi scholastici, ut videre est apud Magistrum in lib. ii. Sentent. dist. 24. §. 4. S. Bonaventura

ram in eadem dist. quest. 2. Gregorium Arminensem dist. 29. quest. 1. art. 1. conclus. 3. et S. Thomam. in 1. 2. quest. 109. art. 9.

CAPUT V.

Supernaturale donum fuisse rectitudinem, quam primus homo in creatione accepit.

Propositionem primam, secundam, et tertiam, quæ erat adversus Pelagianos, satis (ut opinor) pro instituta brevitate, probavimus. Nunc postrema, contra Lutheranos asserenda et confirmanda est.

Quarta igitur propositio hæc esse potest: « Rectitudo illa, cum qua Adam creatus fuit, et sine qua post ejus lapsum homines omnes nascuntur, donum supernaturale fuit. » Hæc est adversus hæreticos hujus temporis. Sed antequam probetur, explicanda est.

Sciendum igitur est primo, hominem naturaliter constare ex carne, et spiritu, et ideo partim cum bestiis, partim cum Angelis communicare naturam, et quidem ratione carnis, et communionis cum bestiis, habere propensionem quamdam ad bonum corporale, et sensibile, in quod fertur per sensum, et appetitum: ratione spiritus et communionis cum Angelis, habere propensionem ad bonum spirituale, et intelligibile, in quod fertur per intelligentiam et voluntatem. Ex his autem diversis, vel contrariis propensionibus existere in uno eodemque homine pugnam quamdam, et ex ea pugna ingentem bene agendi difficultatem, dum una propensio alteram impedit.

Sciendum secundo, divinam providentiam initio creationis ut remedium adhiberet huic morbo, seu languori naturæ humanæ, qui ex conditione materiæ oriebatur, addidisse homini donum quoddam insigne, justitiam videlicet originalem, qua veluti aureo quodam fræno pars inferior parti superiori, et pars superior Deo facile subjecta contineretur. Sic autem subjectam fuisse carnem spiritui, ut non posset ipso invito moveri, neque eis rebellis fieri, nisi ipse fieret rebellis Deo; in potestate tamen spiritus fuisse, rebellem Deo fieri, et non fieri.

Sciendum tertio, multis modis dici aliquod naturale. Primum enim naturale dicitur

id omne, quod habetur a nativitate, qua significatione dicitur natura filii ire, Ephes. 11. Et hoc modo justitiam originalem fatemur dici posse naturalem. Sed hæc significatio ad questionem presentem non pertinet, propterea quod naturale hoc modo acceptum non opponitur supernaturali, cum tam naturalia, quam supernaturalia dona possint haberi a nativitate, ut notum est.

Secundo, naturale dici potest id, quod est naturæ consentaneum, quodque eam non destruit, sed ornat, ac perficit. Qua notione S. Augustinus libro de Spiritu, et littera, cap. 27. dictum esse docet ab Apostolo: *Gentes quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt, faciunt.* Roman. 11. (4). Quia enim vitium est contra naturam, gratia vero sanat naturam, cum ex gratia lex impletur, naturaliter imperii non inepte dici potest. Cæterum de naturali hoc modo accepto, nulla questio est, cum ejusmodi naturale non supernaturali, sed ei quod est contra naturam opponatur, et non solum justitia originalis, sed etiam gratiæ donum quodecumque, et ipsa etiam vita æterna hoc modo dicenda sit naturalis.

Tertio dicitur naturale, quod tamen donum sit gratuitum, tamen naturam juvat, ac perficit in operibus naturalibus, neque eam elevat ad opera ulla supernaturalia. Et hoc modo justitia originalis, si distincta esse intelligatur a gratia gratum faciente, donum naturale dici potest, ut loquitur Andreas Vega lib. 11 in Concil. Trident. cap. 11.

Quarto naturale vocatur, quod autem pars naturæ, aut fluita principii naturæ. Qua significatione corpus et animus, facultates quoque tum sentiendi, tum intelligendi, et operationes, quæ ab eisdem facultatibus exercentur, naturalia esse dicuntur. Atque hæc est significatio, de qua hoc loco proprie disputamus, et naturali, hoc modo considerato, valde proprie opponitur supernaturale.

Potest autem duobus modis dici aliquod supernaturale, per se, et per accidens. Per se dicitur supernaturale, quod ex genere suo non est aptum fluere ex principii naturæ, qualis fuit ascensio Eliæ igneo curru in eolum, robur Samasonis, et alia id genus. Per accidens supernaturale vocatur, quod interdum obtinetur divino miraculo, licet aliqui ex naturæ principii fluere soleat. Talis fuit sensus videndi, quem Dominus caeco nato restituit, sapientia divinitus Salomoni tributa,

et alia non pauca, quæ in Scripturis leguntur

Jam igitur adversarii censent, rectitudinem illam, in qua creatus est Adam, fuisse illi naturalem hoc ultimomodo, nimirum quod fuerit velut quædam sanitas debita naturæ, aptaque nasci ex ipsa natura bene constituta, id est, non corrupta: et nunc hominibus, qui eam rectitudinem amiserunt in Adamo, deesse bonum aliquod naturale, quale deesset peccati si caeca, vel claudicans, vel febricitans nasceretur. Et si nunc alicui homini originalis illa justitia divinitus redderetur, dicerent eam esse donum supernaturale per accidens, non per se, ut diximus de oculis redditus caeco nato.

Nos vero existimamus rectitudinem illam etiam partis inferioris, fuisse donum supernaturale, et quidem per se, non per accidens, ita ut neque ex naturæ principii fluxerit, neque potuerit fluere. Et quia donum illud supernaturale erat, ut statim probaturi sumus, eo remoto, natura humana sibi relicta, pugnam illam experiri cepit patris inferioris cum superiore, quæ naturalis futura erat, id est ex conditione materiæ secutura, nisi Deus justitiæ donum homini addidisset.

Quare non magis differt status hominis post lapsum Adæ a statu ejusdem in puris naturalibus, quam differat spoliatus a nudo, neque deterior est humana natura, si culpam originalem detrahas, neque magis ignorantia, et infirmitate laborat, quam esset et laboraret in puris naturalibus condita. Proinde corruptio naturæ, non ex alicujus doni naturalis carentia, neque ex alienius malæ qualitatis accessu, sed ex sola doni supernaturalis ob Adæ peccatum amissione profluxit. Quæ sententia communis est Doctorum Scholasticorum veterum, et recentiorum. Neque enim, quod nos docemus, ex uno Dominico a Soto accepimus, neque contrarium scripsit S. Thomas cum cæteris probatoribus auctoribus, (ut quidam viri aliqui insigniter eruditi censent) sed, ut dixi, est hæc sententia communior, et testimonia, quæ subjungimus, indicabunt.

Primum igitur S. Thomas 1. par. quest. 95. artic. 1. sic loquitur de rectitudine, cum qua conditus fuit Adam: « Manifestum, inquit, est, quod illa subjectio corporis ad animam, et inferiorum virium ad rationem, non erat naturalis; alioqui post peccatum mansisset, cum etiam in demonibus data naturalia post peccatum permanserint. » Et infra: « Ex quo datur intelligi, si deserente gratia soluta est

obedientia carnis ad animam, quod per gratiam in anima existentem inferiora ei subdebantur. » Ex hoc loco aperte discimus hominem in puris naturalibus conditum, habiturum fuisse rebellionem illam carnis ad Spiritum, quam nunc post amissum justitiæ originalis donum omnes experimur. Quandoquidem obedientia carnis ad Spiritum non fuit in primo homine naturalis, sed supernaturalis, et gratuita. Proinde justitia originalis divinitus homini collata non conservavit solum, sed attulit, et fecit rectitudinem partis inferioris.

Idem S. Thomas 1. 2. quest. 82. art. 1. ad 3. « Ex peccato, inquit, originali sequitur aliqua inclinatio in actum inordinatum non directe, sed indirecte, scilicet per remotionem prohibentis, id est, originalis justitiæ, quæ prohibebat inordinatos motus. » Fuisent igitur in homine inordinati motus nisi donum supernaturale accessisset. Idem auctor 1. 2. quest. 87, art. 7. dicit, ex peccato originali factum esse, ut natura humana sibi ipsi relinqueretur destituta auxilio justitiæ originalis. Idem auctor in quest. 4. de malo, art. 1, sic loquitur: « Est autem considerandum, quod primo homini in sua institutione datum fuerat divinitus quoddam supernaturale donum, scilicet originalis justitiæ per quam ratio subdebatur Deo, et inferiores vires rationi, et corpus animæ, etc. » Idem auctor lib. 4. contra Gentes, cap. 32: « Sequendum doctrinam (inquit) fidei ponimus hominem a principio taliter esse institutum quod quamdiu ratio hominis Deo esset subjecta et inferiores vires ei sine impedimento deservirent, et corpus ab ejus subjectione impediri non posset per aliquod impedimentum corporale, et Deo, et sua gratia suppleto quod ad hoc perficiendum natura minus habebat. » Idem in 2. Sententiarum, dist. 31. quest. 1, art. 1. « Deus, inquit, humanæ nature in sui principio supra conditionem suorum principiorum contulerat, ut esset in ratione rectitudo quadam originalis justitiæ, quam sine aliqua resistentia imprimere posset inferioribus viribus. Quia hoc gratis collatum fuerat, ideo juste per ingratitude inobedientiæ subtractum est. Unde factum est, ut primo homine peccante, natura humana, quæ in ipso erat, sibi ipsi relinqueretur, ut consisteret secundum conditionem suorum principiorum. » Natura igitur humana talis nunc est ex sententia S. Thomæ, qualis fuisset si donum illud supernaturale

(1) Rom. 11, 14.

numquam habuisset, eo excepto, quod nunc est poena ex peccato inflata, quod tunc ex natura, et conditione materie profluxisset.

Neque his repugnat, quod idem S. Thomas docet 1. 2. quest. 82. art. 3. ad primum, concupiscere esse homini naturale. in quantum est secundum ordinem rationis; inesse autem homini contra naturam in quantum transcendit limites rationis. Neque enim his verbis significatur non fuisse futuram in homine condito in puris naturalibus concupiscentiam transcendentem limites rationis: contrarium enim expresse docuit S. Thomas, cum ait inordinatos motus consecutos esse ex peccato originali, tamquam ex removente prohibens. Id igitur significatur, istam concupiscentiam non fuisse futuram ut bonum aliquid naturale, sed ut languorum, et vitium nature, non ex intentione conditoris, sed ex conditione materie consequens, quale vitium est in gladio ferreo, subjectum esse rubigini. Omne enim vitium, contra naturam dici potest.

Multo minus his repugnat quod scribit S. Thomas in 1. 2. quest. 83. art. 1. et 2. per peccatum non solum privari hominem donis super naturalibus, sed etiam diminui bonum nature. Nam in eo loco non disputat S. Thomas de peccato originis in specie, sed de peccato in universum, ac dicit, bonum nature diminui per peccatum, quia ex actu peccandi oritur in eo, qui peccat, inclinatio ad idem peccatum, et per hoc diminuitur inclinatio ad virtutem oppositam, quae inclinatio ad virtutem bonorum nature dici potest.

Ex qua generali doctrina sequitur, ut ex peccato actuali oriatur propensio actualis ad idem peccatum: (ut idem auctor disertis verbis docet in eadem qu. 83. art. 3.) ex peccato autem originali, quod non in actu, sed in habitu consistit, non oriatur directe ulla inclinatio ad malum, sed indirecte (ut S. Thomas loquitur) tamquam ex removente prohibens. Atque haec sunt vulnera singularum potentialium, de quibus loquitur idem S. Thom. 1. 2. quest. 83. art. 3. quia enim iustitia originalis languorem illum impediabat, qui in natura humana existere potuisset ex conditione materie. Ideo remoto originali iustitiae dono, languor ille se prodidit; et factum est vulnus peccati, quod languor nature esse potuisset.

Denique eam esse sententiam S. Thomae, quam nos diximus, perspicuum esse potest ex omnibus ejus interpretibus. Omnes enim

communi consensu docent, rectitudinem primi hominis effectum fuisse doni ejusdem supernaturalis, et eo dono rempto mansisse naturam, qualis esset, si in puris naturalibus condita fuisset, quod attinet ad motus inordinatos partis inferioris; Vide Joan. Capreolum in 2. Sentent. dist. 30. quest. 1. artic. 1. Thomam Cajetanum 1. 2. quest. 83. art. 3. ad 2. dubium, et quest. 109. art. 2. Franciscum Ferrarum in comment. 4. lib. contra gentes, c. 52. Denique Conradum Kœllin, et Bartholomeum Medinam 1. 2. quest. 83. art. 3. et 6; qui auctor postremus addit hanc esse communem sententiam omnium Theologorum.

Et certe Joannes Scotus, disertis verbis eam docet, cum sic loquitur in 2. Sententiar. dist. 29. quest. unica: « Potest dici ergo, quod si originalis iustitia habuit illum effectum facere scilicet perfectam tranquillitatem in anima quantum ad omnes potentias, ita quod natura inferior non inclinaretur contra iudicium superioris, aut si inclinaretur quantum est ex se, posset tamen ordinari, et regulari sine difficultate superioris, et sine tristitia inferioris: cum hoc non habuerit potentia facta in puris naturalibus, necesse est ipsam ponere donum supernaturale, quod sit illa tranquillitas perfecta in anima. »

Nec minus aperte docet eam Durandus in 2. Sententiar. dist. 20. quest. 3. ubi cum dixisset, iustitiam originalem proprie esse rectum ordinem virtutum inferiorum, et superiorum ita ut inferiores superioribus subjectae essent infra numero septimo sic loquitur: « Iustitia originalis quamvis esset conditio corporalis, errat tamen mere donum Dei: et non proprietatis naturalis, alioquin mansisset post peccatum, sicut natura mansit cum suis naturalibus proprietatibus; ergo iustitia originalis non fuisset transfusa a parente in prolem, sed fuisset proli a Deo infusa, sicut parentibus fuit a Deo gratis collata. » Et dist. 30. quest. 1. admittit eum S. Thomam, mortem, et ceteros defectus humanos, in quos per Adae peccatum incurrimus, esse a natura, ut a causa per se, a culpa vero sicut a causa removente prohibens, quia videlicet per culpam Adae animus donum iustitiae originalis quae defectus illos prohibebat. Idem appetitissime docent Gabriel in 2. dist. 30. quest. 1. Marsilius in 2. quest. 18 et 19. et alii quos longum esset, et minime necessarium huc adducere.

Porro veteribus scholasticis consentiunt

recentiores Doctores: ac ut paucos de multis proferam, Joannes Driedo lib. 1. de gratia, et libero arbitrio, cap. 3. par. 4. in fine: « Ex horum, inquit, consideratione facile potest quis intelligere temperaturam illam, seu consonantiam omnium virum sub imperio rationis, non fuisse hominis secundum naturam ejus constitutam ex anima rationali et carne, sed secundum peculiarem gratiam Dei dantis primo homini, ut inquit Sapiens virtutem continendi omnia, per quam non solum inferiores animae vires, et totum corpus continebatur sub rationalis animae imperio, per quam et corporales defectus, ut mors, morbi, et humorum corruptiones poterant cohiberi. Per peccatum autem amissa virtute hac, quae erat originalis iustitia, jam natura humana sibi relicta secundum diversitatem naturalium complexionum diversimode movetur. »

Ruardus Tapper in defensione articuli secundi, ponit aliquod propositiones de peccato originali. Quarum duas hic adscribam, secundam et tertiam. Secunda propositio haec est: « Fide firma et infallibili, credendum est, quod virum rebellio, et motiones inordinate, ignorantia, infirmitates, mors, et universae miseriae, quas patiuntur homines sunt poena peccati, et non naturales hominis conditi conditiones. » Tertia propositio est haec: « Universa haec mala potuissent esse naturales hominis conditiones et proprietates, ut si homines creasset sine gratia, et iustitia originali, quae sola impediabat ne haec mala essent in homine, sine qua secuta fuissent principia naturae, sicut et nunc sequuntur naturam ab ea destitutam, quemadmodum earum plurimae sunt in ceteris animalibus. » Haec ille.

Andreas Vega lib. II. in Concilium Tridentinum cap. 11: « Ipsa, inquit, lex membrorum, carnis scilicet rebellio ad Spiritum, ex conditione est naturae nostrae, et non ex aliqua mala qualitate transfusa in nos a parentibus nostris, ut communiter docent Scholastici contra Gregorium Ariminensem, et, perinde atque in nobis, fuissent in omnibus creatis puris naturalibus. Habent tamen haec in nobis rationem poenae, quam non haberent in creatis in puris naturalibus, quia Deus hos defectus naturales reformaratur per iustitiam originalem, quam perdidimus per peccatum. » Vide eandem sententiam Dominicum a Soto

lib. 1. de natura et gratia, cap. 13. Albertum Pigiū controversia prima, et alios.

Denique nescio, quomodo possit ullus hoc tempore Catholicus dubitare, fuerit ne primi hominis integritas naturalis, an supernaturalis eum, ut supra notavimus, duo summi Pontifices, Pius V. et Gregorius XIII. articulum illum damnaverint: « Integritas primae conditionis non fuit indebita naturae humanae exaltatio, sed naturalis ejus conditio. »

CAPUT VI.

Probatur veritas quartae propositionis.

Nunc tandem propositio quarta superiore capite explicata, ex divinis literis, veterum testimonio et argumentis ex ratione ductis, comprobanda est. Quo loco illud animadvertere oportebit, testimonio omnibus nostram sententiam confirmari, quae vel ostendunt integritatem primi hominis fuisse supernaturalem, vel certe donum aliquod supernaturale primo homini fuisse collatum, utrumque enim in controversiam venit, et suos habet oppugnatores.

Primum igitur sacrae litterae, quid ex conditione suae naturae sit homo, indicant illis verbis: *Pulvis es, et in pulverem revertentis*, Genes. III (1). Haec enim est sententia illorum verborum. Quamquam te valde gloriosum mea benignitate effecerim, ita ut posses neque mortem, neque mala illa formidare, tamen ex natura tua pulvis eras, mortalis, fragilis, doloribus, laboribusque obnoxius, et quia dono illo meo superaddito culpa tua spoliatus es, et in statum tuum naturalem recidisti, ideo nunc etiam pulvis es, et in pulverem revertentis. Adhaec in Psalmo octavo describitur his verbis hominis prima creatio: *Quid est homo, quia minor es ejus, aut filius hominis, quia visitas eum? Minuisti eum paulo minus ab Angelis, gloria et honore coronasti eum, et constituisti eum super opera manuum tuarum* (2). Casus autem ejusdem describitur in Psal. XLVIII: *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, et similitus factus est illis* (3), quibus duobus modis indicatur fuisse primum hominem donis supernaturalibus ornatum. Primum, quoniam miratur Propheta hominem fere Angelis aequatum. *Quid est homo (inquit) quod memor es ejus?* quasi dicere

(1) Gen. III, 19. -- (2) Psal. VIII, 5. -- (3) Psal. XLVIII, 13.